

Splošne vesti.

TEČAJI ZA UČITELJSTVO OBRTNIH NADALJEVALNIH ŠOL.

V Ljubljani, na Tehnični srednji šoli se vršita letos dva tečaja in to: tečaj za merkantilne predmete in drugi del risarskega tečaja (mekhansko tehnični). Podrobnosti glede predmetov, ki se poučujejo v obeh tečajih smo objavili v »Prosveti« št. 5. z dne 23. aprila 1931. Pooblaščenim smo sporočiti, da pričetek obeh tečajev dne 6. julija t. l. Tečaj za merkantilne predmete se vrši od 6. julija do 1. avgusta, a mehansko tehnični od 6. julija do 29. avgusta t. l. V »Prosveti« smo objavili, da se vrši letos prvi del risarskega tečaja (stavbni), vendar je bil ta sklep zaradi naknadno nastalih zaprek spremenjen in se vrši mehansko tehnični tečaj. — Prošnje za oba tečaja naj prosilci naslovijo na kr. bansko upravo, oddelek za obrt in trgovino, vendar naj jih pošljejo direktno na naslov g. Josipa Reiserja, direktorja Tehnične srednje šole v Ljubljani. Kaj naj se v prošnji navede, je razvidno iz članka: »Tečaji za učiteljstvo obrtnih nadaljevalnih šol« v omenjeni »Prosveti«. Reflektanti naj vložijo prošnje takoj, ker jih mora imeti g. direktor Reiser že do 25. junija v rokah. Službeni razpis za oba tečaja izide v najkrajšem času, vendar naj vložijo prošnje takoj in naj ne čakajo razpisa, ki se utegne zakasnit glede dostavitve na šole.

— **Modernizacija otroških zabavišč in vrtcev.** Kakor smo že poročali, se je vršil v pretečenih dneh poseben tečaj za otroške vrtarice in razstava na državnem ženskem učiteljskem. Tečaj je izborni uspeh in se ga je udeležilo 50 otroških vrtaric. O modernem otroškem vrtcu je predavala in ponazorila gđ. S. Vencajzova, ki vodi otroški vrtec državnega ženskega učiteljskega in je strokovnjakinja na tem polju. V lično opremljeni telovadnici so bili izstavljeni izdelki in vzgojni pripomočki za otroške vrtce. Koliko zanimivosti in koliko sredstev za oblikovanje in razvoj otroške duše in intelekta. Vse praktično in potrebno za kretanje v življenju. Pranje in likanje otroških oblek in perila, kar otroci tako radi delajo. Seveda ni manjkalo »punčke« in »fantkov«, da jih nato oblečejo. Celo voziček je pri roki, da jih peljejo na izprehod, prav pravilno opremljen, kakor za žive otroke. In ko pridejo domov, gredo v sobo, ki je izdelana iz lepenke, velika, da jih gre po več hkrati v njo. Tudi soba je opremljena z vsem, kar mora biti tudi v pravi sobi. Tako sobo bi moral imeti vsak otrok tudi doma — če mu jo je le mogoče napraviti — in koliko manj bodo imele matere z otroki opravka ter koliko priročajši bodo, ko bodo gospodarili v svojem. Seveda ne manjka štedilnik, okrog katerega se vrte mlade kuharice in gospodinjice. Nekaj posebnega za otroke je mala prodajalnica, ki sliči pravi prodajalni. V njej prodajajo in kupujejo, in sicer z vseh vrst »denarja«, kakor je v prometu. Nadalje je velika menažerija, napravljena doma, v kateri spoznavajo vse živali — tudi po tujem svetu. Aeroplani, čake, sablje, zmaji so seveda predmeti, ki pritegnejo marsikatero otroško duščo nase, da preživi s temi predmeti marsikatero veselo urico. Ne manjka slik za pripovedovanje povesti, ki vtisnejo globoko sled v dušo otroka. Celo vas si zgrade sami v pesku in posnemajo naravo ter si nesluteno polagajo s tem temelje za bodoči domoznanski pouk. Originalen je vlak, ki je doma napravljen, iz kolese filmskega aparata in »špul« šivalnega stroja. Ne manjka kurilnice in ne remize za tramvaj, ki je na enak način zgrajen. Razstava nam tudi pokaže, kako se dajo razglednice uporabiti za pripovedovanje pripovedk. Pri lepljenju so otroci zgradili iz papirja celo vas, ki se nekoliko razlikuje od lesene vasi v pesku, a je kot delo otroka vredno temveč. Brez vojske

za dečke ni igre! Zato nam velika trdnjava prikazuje vse, kar doživljajo vojaki. Vojaki so sicer svinčeni, imajo topove in vse, kar treba, a to ne moti mlade fantazije, da upri-zore pravo vojno. Poleg so za vsakega dečka še konji s palicami (iz lepenke in palice od metle), na katerih tudi sami zaježajo. Najraje pacajo otroci po vodi. To je znano! Zato ne manjka tudi modernega bazena, napolnjenega z vodo, v kateri plavajo žabe in druge vodne živali (iz celuloide), čolni ter kopalci v modernih kostumih. Seveda so ob kraju tudi kabine in prostor za solnčenje. Razne igre, »Gasperl« itd., itd. nam pokazuje moderna sredstva za razširjenje otrokovega obzorja ter za vzgojo in razvitek peterih čutov, v kolikor se zahteva, da prinese otrok razvite čute in obzorje že od doma. — Čas bi bil, da tudi ostali otroški vrtci stopijo na pot, ki jo je pokazal tečaj in razstava v Ljubljani. Enakih tečajev in razstav bi bilo treba še več!

— **Narodna šola Davorina Jenka.** Gosp. minister prosvete je odobril z odlokom O. N. br. 33.704 od 5. maja t. l., da nosi osnovna šola v Cerkljah, srez Kranj, Dravska banovina, naziv: »Davorin Jenko«. Novi naslov se uvede slovesno na Vidov dan ob šolski proslavi 140 letnice in odkritju spominske plošče Davorinu Jenku in Ignacu Boršniku po Glasbeni Matici, oziroma Udruženju gledaliških igralcev. Ob tej priliki izda šola obširno spomenico s temeljitimi životopisi cerkljanskih veljakov: Davorina Jenka, Ignacija Boršnika, Mateja Ravnikarja, Antona Kodra, Jakoba Bedenka, Andreja Vavkna, Simona Robiča, Iv. Frankeja, Iv. Zelezničarja, Iv. Hribarja, Franca Barleta, bratov Hacinov, Josipa Jenka, Iv. Mežana, Jakoba Hočevarja, dr. Fr. Kimovca i. dr., ki so jih opisali povečini strokovni znanstveniki. — Knjigo: »Od Ilirije do Jugoslavije« je naročil pri šolskem upraviteljstvu v Cerkljah pri Kranju (25 Din).

— **Odkritje spomenika Juriju Fleišmanu.** V vasi Beričevo pod Ljubljano so odkrili 7. junija 1931. skromen spomenik prvemu slovenskemu skladatelju Juriju Fleišmanu pred njegovo rojstno hišo. Na vabilo pripravljalnega odbora je poverjeništvu takoj priglasilo svoje sodelovanje. Smatralo je to za svojo dolžnost, ker je bil Fleišman najprej osnovnošolski učitelj. Odkritja sta se udeležila v imenu organizacije poverjenik tov. A. Skulj in tajnik tov. Jos. Kobal. Pred spomenik sta položila vence z napisom: »Za služnemu tovarišu — UJU sekcija Ljubljana. Pri odkritju je sodelovalo učiteljstvo v obli-nem številu.

— **Učiteljstvo II. deške osnovne šole v Ljubljani** je darovalo za Učiteljski dom v Ljubljani po tov. Mlekužu 115 Din. Šolski upravitelj tov. Rudolf Vrabčič iz Verdrenga je poslal 50 Din ob priliki prejema nove plače. Hval vsem in posnemajte! — Jos. Kobal, blagajnik.

— **V Ljubljani je umrl dne 4. junija 1931. Josip Bénédek,** nadučitelj v pokopju in član nadzorstva Učiteljske tiskarne itd. po plodnosnem, blaginji naroda in ugledu učiteljskega stanu posvečenem življenju je preminul v 84. letu starosti. Pogreb se je vršil v sredo, dne 10. t. m., ob 17. uri izpred mrtvaške veže državne bolnice. Bodi možu zvestobe in poštenosti časten spomin!

— **Tovarišice — Dvajsetletnice!** Dvajset let je minulo, odkar smo zapustile kot učence šolske klopi in se same vsedle za katedro. Mnogo nas je, ki se skoraj ne poznamo več, saj smo se razkropile na vse strani. Ali ne bi kazalo, da bi se sešle in si prijateljsko stisnile roke? Predlagam sestanek za soboto, dne 4. julija ob 5 uri popoldne v hotelu »Bellevue«. — Poročene, pripeljte s seboj tudi svojo družino — svojo deco, da bo družba bolj pestrá. Enako vabim tudi druge tovarišice maturantke iz leta 1911. in tovarišice. Veselilo nas bi tudi, ko bi naši gospodje

profesorji nas počastili s svojo prisotnostjo. Vsi prisrčno vabljeni na veselo svidenje! Ako ima kdo kak boljši predlog — pa ž njim na plan! — Anka Celnarjeva, Zalog pri Ljubljani.

— **Maturanti državnega moškega učiteljskega v Ljubljani.** Deset let naše mature je minulo! Po dogovoru se bomo zopet po desetih letih zbrali in proslavili naš prvi decenij mature. Najbolje bi bilo, da bi se zbrali meseca julija v Ljubljani! Eventuelne druge predloge pošljite na moj naslov! Vabljeni so tudi maturanti iz leta 1920. in maturantke iz leta 1921! — Slavko Mrovlje, učitelj, Slovenjgradec.

— **Maturanti goriškega učiteljskega iz leta 1916.** Vojna nas je razpodela po svetu in niti skupno nismo maturirali, vendar bi bilo prav, da se ob 15 letnici mature snidemo, posdamo tovariški roko in si povemo, kako smo ves ta čas preživeli. — Izgleda, da nas je večina v Jugoslaviji in zato obudimo vsaj s par uricami skupnega kramljanja spomine na »puntarski« letnik goriškega učiteljskega. — Ker se vrši letos pokrajinska skupščina UJU v Ljubljani dne 3. in 4. julija in bo morda ta ali oni med delegati, predlagam, da se sestanemo 4. julija ob 5. uri popoldne na vrtu restavracije »Zvezda« v Ljubljani. Oglasite se vsi, ki se mislite udeležiti sestanka. — Vekoslav Mlekuž, II. državna deška narodna šola v Ljubljani, Cojzova cesta.

— **Pelikan — šolske potrebščine.** Ob koncu šolskega leta je potrebno, da so trgovci, založniki šol obveščeni, kaj naj čez počitnice preskrbijo za bodoče šolsko leto. Najmanj skrbi bo imelo učiteljstvo s tem vprašanjem, če opozori trgovca, naj preskrbi »Pelikan« šolske potrebščine, kot vodene, tempera, in druge barve, kakor tudi na Pelikan tuše, radirke, čopiče, paste, maso za modeliranje »Nakiplast« itd. Pelikan šolske potrebščine olajšujejo pouk, ker z dobrim materialom je delo lahko. Zato tudi v no-vem šolskem letu le Pelikan šolske potrebščine!

Učiteljski pravnik.

— **Š Stanarina učiteljstva.** »Z občino sem se pogodila glede stanarine tako, da mi izplačuje mesečno 100 Din namesto 150 Din. Prosim, če naj vložim prošnjo, da bi mi država odtegovala tudi mesečno samo 100 Din, mesto 150 Din.« Tako vprašanje! Odgovor: § 173. zakona o narodnih šolah predpisuje za vsakega učitelja po deželi, ki nima stanovanja v naravi, 150 Din stanarine. Toliče Vam tudi sedaj država upravičeno odteguje. Ako ste se pogodili z občino, da Vam plačuje mesečno samo 100 Din, ste postopali samovoljno in to samovoljnost boste plačevali toliko časa, dokler bodo veljali sedanji predpisi, ako se Vas seveda občina ne usmili. Organizacija je članstvo pravočasno svarila pred takimi koraki. Taki slučajji škodujejo tudi ostalemu učiteljstvu.

— **Š Osebna draginska doklada zakoncev.** O vprašanju prava državnih uslužbencev-zakoncev, ki stanujejo v skupnem gospodinjstvu, do osebne draginske doklade, je na vprašanje generalne direkcije državnih železnic izdalo finančno ministrstvo pojasnilo št. 39.361 od 5. avgusta 1930. Po tem pojasnilu se mora, če živita uslužbenca-zakonca v skupnem gospodinjstvu, »manjša osebna draginska doklada zmanjšati, tudi če kraj službovanja ni isti, temveč sta uslužbena v sosednih občinah. To pa z ozirom na tendenco čl. 11. odločbe ministrskega sveta D. R. št. 42.300/24, po kateri se ena doklada zmanjšuje v tistih primerih, v katerih sta zakonca — zaradi skupnega gospodinjstva — izpostavljena manjšim stroškom, nego bi bili, če bi živela ločeno vsak zase.« Tako torej to službeno pojasnilo finančnega ministrstva, po katerem se računovodstva morajo

ravnati. Čim pa izide uredba o pogojih za pridobitev in izgubo pravice do osebne in rodbinske draginske doklade, katero predvideva § 28. uradniškega zakona, bo nedvomno tudi to doslej sporno vprašanje pripadlosti osebnih draginskih dokladov za državne uslužbence-zakonce, ki žive v skupnem gospodinjstvu, dokončno rešeno.

»Naš Glas«.

— **Š Vojaška služba ni vračunljiva za napredovanje.** Nekemu državnemu uradniku je bila vojaška služba na prošnjo po določbah prejšnjega uradniškega zakona vračunana za osnovno plačo. Ker je pa ministrstvo nato dotičnega uslužbenca, ki bi bil brez vštete vojaške službene dobe imel manj nego 12 let efektivne državne službe, pomaknilo (seveda še pred 1. aprilom 1931.) v 2. skupino II. kategorije, po starem uradniškem zakonu, je glavna kontrola vložila tožbo na državni svet. — Državni svet je izdal razzsodbo, s katero je ministrsko rešitev o pomaknitvi dotičnega uradnika v 2. skupino II. kategorije razveljavilo. V utemeljevanju razzsodbe navaja državni svet doslovno takole:

»Če preidemo k ocenitvi materialnega vprašanja, je državni svet spoznal, da izpodbijani ukaz ni utemeljen v zakonu, to pa iz teh razlogov:

Za napredovanje po skupinah položajne plače predpisuje čl. 57. uradniškega zakona (od 31. julija 1923., op. ured.) minimalne roke, katere mora uradnik v uradniški službi izpolniti v nižjih skupinah, da more biti pomaknjen v višjo skupino. Ti roki niso do-ločeni čisto slučajno, temveč so jih nareko-vale potrebe službe, ker višji položaj zahteva tudi večje izkušnje v službi; v katerem minimalnem času jih je pa mogoče si pridobiti, to pa baš predpisuje navedeni čl. 57. uradniškega zakona. — Po tem se torej more za napredovanje po skupinah brez dvoma računati samo tista služba, katero predvideva uradniški zakon od dne vstopa v službo in naprej, ne pa tudi katerakoli druga razen te, dasi se sicer priznava za osnovno plačo in za pokojnino.

Imenovani N. N. pa na dan postavitve ni imel 12 let službe, kolikor se zahteva za 2. skupino II. kategorije, v katero je bil pomaknjen; če se od službenih let odbije čas, katerega je prebil v vojaški službi. Te po spredaj navedenem členu in po čl. 137. v zvezi s čl. 241. uradniškega zakona ni mogoče priznati za napredovanje v skupinah.

Takih slučajev je, kolikor nam je znano, večje število in je glavna kontrola v vseh teh primerih v zadnjem času vložila tožbe na državni svet, ki dosledno enako razzsoda in nastavitvene ukaze, oziroma ministrske

Jelici Vuk-Sadarjevi na zadnji poti.

Pomlad je, Jelica! Glej, zelenje in cvetje, vse nežno in dehteče nam opaja srca, budi v nas ono čudno, veliko življenja polno hrepenenje... In ti? Kako? Mar res le tebe ne zbudi več ta sila, le tebi ne da življenja? Saj te je vendar ljubila narava, kot svoje dete, saj si ji bila ti vsa vdana, vsa toplá od njene toplote! A danes? Kako tiha si! Niti ne vidimo te... vsa si potopljena v neprodno temo...

Ne — ne! Vidiš — zdaj te vidim, kot si bila, zdaj čujem tvoje srce, kot da mi trepeče v roki, vse polno žive sile, vse zlato od solčnih žarkov... Dobra, tako dobra in zvesta si bila, Jelica; morda predobra! Da, glej, čudno, zdaj te vidim na vsej tvoji poti. Vidim te, kako stojiš pred deco, ki si jo tako ljubila in vlival v njih mlade duše zlate nauke, da bi jim bila nekoč pot lažja v življenju. Preliti si hotela vanjo sebe samo s svojo pesmijo, ki ti je bila največji dar božji, največja uteha. Čujem spet tvoj glas, mehak in melodičen, v dušo se mi vpija in v srcu živi...

Bilo je... Še v šolskih klopah sem bila, ko si ti stala pred menoj, polna svetega ognja, govoreč nam mladim, o čudovitosti tonov, kako nastajajo in kako se naposled združijo v divno pesem. Zapela si nam. In jaz sem z razprtimi očmi strmela vate, čuteč veličino umetnika pred seboj. Pozneje sem bila večkrat v tvoji družbi in tedaj je bila v meni vedno ena sama želja: poslušati tvoje petje...

Pa sem te naposled našla, ko sem prišla na Vrhniko, na svoj prvi službeni kraj

— kot svojo tovarišico! Prva si bila, ki si mi pomagala ob uvajanju v naš težki poklic. Zato sem ti bila vedno hvaležna. Danes, kako nerazumljivo — danes stojim ob tvojem odprtem grobu in ne morem verjeti. Kaj te v resnici ni več med nami? ... Poglej, Jelica, ves naš učiteljski zbor je tu, vsi mi pričajo, kaj nam je bilo všeč, da nam zapoješ, nas pritegneš k sebi s tisto neodoljivo silo, ki nas je vedno najlažje družila s teboj — s tvojo pesmijo... A ti — molčiš!...

Ob zibeli tvoji je moral peti visoko v zraku škrlanček... Ti si ga slišala in njegova pesem ti je ostala v grlu. Kako, da bi utihnil zdaj tvoj glas... Kako, da bi škrlančkova pesem zdaj umrla v tvojem grlu, prav zdaj, ko je ves svet potopljen v eno samo pesem, pesem pomladi, ljubezni in življenja? Ti ne odgovoriš?...

Kako bi govorila, ko so te zaprli v to tesno ječo, tebe, oznanjevalko najblazjega čuvstvovanja človekovega... tebe oznanjevalko večnega življenja v pesmi! Trdo, pretrdo je odkazana pot človeku... Komaj se razcvete v rožo, že pade nanjo slana... Zato se ne moremo posloviti od tebe, čeprav so te nam vzlele temne sile, čeprav so nam one zakrile tvoje obličje, ker ti si in ostaneš med nami... Pa nismo samo mi oni, v katerih dušah imaš svoj večni sedež, glej tudi mladina, ki si jo ti vzgajala s toliko požrtvovalnostjo — tudi ona te bo ohranila v svojih mladih srcih, kot vzor dobrote, volje in dela!... Naše slovo postaja torej tako samo človeško, saj ti sama si živela in še vedno živiš v kraljestvu ki ni od tega sveta, v kraljestvu z večno lučjo ožarjene pesmi! Zato pa se poslavljamo od tebe, draga Jelica, samo s človeku danimi besedami, poslavljajo se ves učiteljski zbor in vsa hvaležno vdana ti mlada,

dina, ki si ji bila toliko let dobra učiteljica, poslavljamo se v globoki žalosti samo od tvojega telesa z edino, a veliko uteho: saj tvoja duša — duša tvoje pesmi in dela živi in bo živela vedno med nami!

Ljubljana, 30. maja 1931.

Nuša Rapétova.

„Žaromil“ v Ljubljanski operi.

»Čuj, kako si prišla do svojega Žaromila?«
— Več, zdi se mi, da je prišel sam k meni. Tako bitje se kar pojavi in nenadoma terja ime, dom in družbo...«
(Iz razgovora z avtorico v 125. številki »Slov. Naroda«).

Še ne vem prav: morda je bil samo lep slučaj, da nam je dala naša Ruža svojega »Žaromila« baš ob peti obletnici zgodnje smrti kraškega poeta in trpinca: Srečka Kosovelca. Na to sem pomislil, ko se je v mraku dvignilo veliko odrsko zagrinjalo v ljubljanski operi pred nami...

No, saj veste, da je bila v soboto popoldne krstna predstava »Žaromila«. Premiera mladinske pravljene igre v štirih dejanjih, prav za prav slikah. Kajti ni malenkost, postaviti prvenec mlade avtorice na deske največjega slovenskega gledališča.

V parterju in po ložah so se drenjali drobni mestni otroci in se zibali na mehkih zametastih foteljih kakor razigrani ptički v mladem jutru po vejah. Da, pisan vrabljič živčav, svetle očke in smeh in godba mladih src in duš, ki so jim pravljice več

kakor zlati orhi in še več kakor svetli cekini velikih bogatcev.

Pa je niso videli ali slišali, namreč navadne šolske povesti ali pravljice, pač pa naš kraški svet v vsej njegovi pravilnosti in sanjski lepoti in čudežnosti: sive kraške skale, ledeno burjo, zveste činčigajce, bisernice in dela Dobronađa in pogumnega Mitjo tam nekje iz kraške globeli. Pa še več: vso to pisano družbo je posekal en sam kozliček Dolgobradec s svojo veliko pametjo:

— Meeee!... To je dobro... to je slabo!...

Kajti brez njega bi padla vsa igra in se zrušila vsa ta lepa pravljica v dolgočasje! In po njegovi zaslugi je bilo ravno narobe: smeh, dobra volja in — uspeh od začetka do konca pri velikih in malih, pri vseh. Dolgobradec ne bodo zlepa pozabili, toliko je bil dober in prepričevalen v svoji vlogi in po-dobi...

V vsej igri prevladuje pesem, lepa in neprisljuna in občutena kakor v zlatih curkih. Tudi vsebinsko ni moralizirajoča, da bi delila nauke in šolsko modrost na vate. Poleg avtorice so se za mladino potrudili še vsi drugi: režiser O. Šest, Skrbinec, Rakarjeva, Slavčeva, Kukečeva in mali Mitja Gorčev in še skupina drugih na odru.

Nič nismo bili zavidni naši Ruži za cvetje, ki ga je dobila za svojega »Žaromila« sredi predstave.

Po dveh lepih urah v gledališču se je mlada publika malo težko razšla, čeprav polna veselja in navdušenja za vse skrivnosti in prelesti našega kamenitega Krasa tam daleč ob morju valujočem...

Naj bi se torej naš »Žaromil« dobro udomačil na vseh večjih slovenskih mladinskih odrih!

—erj—